

Nr 74.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inköp för postverkets räkning av fastigheter i Lilla Alby municipalsamhälle i Solna socken m. m.; given Stockholms slott den 4 februari 1921.

Kungl Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Walter Murray.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 februari 1921.

Närvarande:

Statsministern friherre DE GEER, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, TAMM, HANSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anförde chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Murray följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 64 häft. (Nr 74.) 1

Generalpost-
styrelsen
den 26/8 1919.

I skrivelse den 26 augusti 1919 hemställde generalpoststyrelsen, att, för beredande av erforderligt ökat utrymme för postverkets verkstad, tryckeri och bokbinderi ävensom för postverkets blankettförråd och persedelförråd, viss del av kronolägenheten Stallmästargården måtte överlätas till postverket.

Såsom stöd för denna framställning framhöll generalpoststyrelsen — efter att först hava omnämnt, att postverkets verkstad, tryckeri och bokbinderi ävensom postverkets blankettförråd vore förlagda i centralposthuset i Stockholm — att poströrelsens stadigt fortgående stegring under de senaste åren framkallat ett verkligt behov av ökat lokalutrymme såväl för generalpoststyrelsen och dess olika avdelningar som ock för det inom centralposthuset inrymda postkontoret. För tillgodoseende av detta behov hade styrelsen föranletts söka från centralposthuset bortflytta verkstaden, tryckeriet och bokbinderiet, alldenstund dessa företag liksom blankettförrådet icke oundgängligen behöfve vara förlagda till centralposthuset. Emellertid erfordrade även utvecklingen av postverkets verkstadsdrift och tryckerirörelse ökat utrymme. Då möjligheten att hyra lokaler för verkstäderna och förråden kunde anses så gott som utesluten, återstode ingen annan möjlighet att tillgodose det föreliggande lokalbehovet än genom nybyggnad. För att icke öka byggnadskostnaderna genom tomtinköp syntes det generalpoststyrelsen kunna ifrågasättas, att för byggnadsföretaget till postverket upplättes ett område å någon av kronodomänerna, och fann generalpoststyrelsen sig därvid böra förorda kronolägenheten Stallmästargården såsom den ur kommunikationssynpunkt och även i övrigt lämpligaste.

Byggnads-
styrelsen
den 19/11
1919.

Byggnadsstyrelsen vitsordade i häröver den 19 november 1919 avgivet utlåtande det från generalpoststyrelsen påvisade behovet av lokalutvidgning och omöjligheten att under närmaste tid kunna genom förhyrning anskaffa nya lokaler, vare sig för med postverkets drift sammanhängande behov eller bostadsbehov, samt instämde däri, att det föreslagna området måste från postverkets synpunkt vara förmånligt. Efter att hava framlagt de stadsplane- och andra synpunkter, som ansåges böra anläggas på spörsmålet, avstyrkte emellertid byggnadsstyrelsen generalpoststyrelsens framställning.

Kungl.
Maj:t den
31/12 1919.

Vid ärendets föredragning den 31 december 1919 fann Kungl. Maj:t framställningen ej föranleda vidare åtgärd.

Generalpost-
styrelsen den
3/9 1920.

I skrivelse den 3 september 1920 har generalpoststyrelsen gjort förnyad framställning i syfte att tillgodose behovet av ökat utrymme för postverkets verkstad, tryckeri, bokbinderi och förråd. Styrelsen har därvid hemställt, att för sådant ändamål måtte inköpas vissa fastigheter i Lilla Alby municipalsamhälle i Solna socken med därå uppförda byggnader.

Kungl.
Maj:t den
7/1 1921.

Vid föredragning den 7 januari 1921 av förslagen om anslag för kapitalökning att anvisas å tilläggsstat för år 1921 anförde jag, att av

utredningen i ämnet framginge, att postverket vore i stort behov av ökat lokalutrymme för sina ifrågavarande verksamhetsgrenar. Ehuru de till inköp föreslagna fastigheterna i flera hänseenden syntes lämpliga för ändamålet, ansåg jag emellertid ej styrelsens förslag då böra underställas riksdagen. Frågan syntes nämligen stå i visst samband med sättet för handhavande av statens tryck i allmänhet, varjämte torde böra övervägas, i vad mån postverkets tryckeri skulle kunna övertaga blankettrycket för jämväl andra statens verk och inrättningar eller någon annan däremot svarande anordning vidtagas. Om endast postverkets behov i ifrågavarande hänseende skulle tillgodoses, syntes det böra övervägas, huruvida ej detta skulle kunna ske med mindre kostnad för statsverket än genom antagandet av det föreliggande förslaget. Då ytterligare utredning i ärendet i alla händelser syntes önskvärd, ansåg jag anslag för ändamålet ej böra beräknas i innevarande års statsverksproposition.

I enlighet härmed fattade Kungl. Maj:t beslut.

Frågan har emellertid, sedan utredningen i ärendet fullständigats, kommit i ett sådant läge, att jag anser mig nu böra till förnyad behandling upptaga generalpoststyrelsens förenämnda skrivelse av den 3 september 1920.

I nämnda skrivelse anför styrelsen till en början följande:

»Sedan styrelsens framställning av den 26 augusti 1919 avläts, har behovet av utvidgning av såväl generalpoststyrelsens och centralpostkontorets lokaler som ock av utrymmet för verkstaden, tryckeriet och bokbinderiet samt förråden blivit i ännu högre grad än förut framträdande. Ytterligare en omständighet, som nödvändiggör tryckeriets bortflyttning, har nu tillkommit, i det att de lokaler, som tryckeriet innehar i källarvåningen till centralposthusets tillbyggnad, numera äro nödvändiga för utvidgning av postverkets automobilgarage med därtill hörande reparationsverkstad.

Förhållandena å hyresmarknaden hava under det sista året icke undergått någon förbättring, och möjligheten att för det ändamål, varom här är fråga, kunna — åtminstone för något så när skäligt pris — förhyra lokaler, torde fortfarande få anses så gott som fullständigt utesluten. Enligt generalpoststyrelsens förmanande torde det ej heller vara välbetänkt att installera så betydande företag som de nu ifrågavarande i förhyrda lokaler, vilkas dispositionsrätt alltid måste bliva kringskuren och osäker.

Såsom styrelsen i sin ovan åberopade skrivelse av den 26 augusti 1919 framhållit, måste verkstadsanläggningen vara ur kommunikationssynpunkt välbelägen. Vidare måste tomtområdet lämna plats för sådana ny- och tillbyggnader, som för driftens utvidgning kunna krävas; och slutligen måste området, om anläggningen icke förlägges inom huvudstadens bebyggda område, vara stort nog att tillåta uppförande av bostäder för arbetarna och de vid förråden samt verkstaden, tryckeriet och bokbinderiet sysselsatta tjänstemännen.

Ett område, som uppfyller de fordringar, vilka sålunda måste ställas på

*Generalpost-
styrelsens den
3° 1920.*

platsen för en verkstadsanläggning för postverkets räkning, har nu erbjudits generalpoststyrelsen till inköp, nämligen fastigheterna nr 83 och 84 Nya Alby jämte angränsande kvarter i Lilla Alby municipalsamhälle uti Solna socken. Detta område har dessutom den stora fördelen, att det är försett med en fabriksbyggnad så uppförd, att densamma utan nämnvärda kostnader kan anordnas till en för postverkets behov verkligt lämplig verkstads- och förrådsbyggnad.»

Generalpoststyrelsen lämnar därefter en redogörelse över verksamheten vid postverkets verkstad, tryckeri och bokbinderi samt för förrådens funktioner ävensom för de lokaler, som för närvarande av dem disponeras. Av denna redogörelse, beträffande vars närmare innehåll torde få hänvisas till handlingarna, anser styrelsen det framgå,

att de nuvarande verkstadslokalerna inom centralposthuset icke vare sig i fråga om storlek eller belägenhet äro lämpliga för en rationell drift samt att de sakna all möjlighet till utvidgning;

att de lokaler, som disponeras av postverkets persedelförråd och vilka äro inrymda inom posthuset vid Lilla Nygatan i Stockholm, visserligen ännu en tid kunna tjäna sitt ändamål, men att expeditionslokalerna redan nu äro alltför små utan att möjlighet till utvidgning förefinnes;

att de i centralposthuset inrymda tryckeri- och bokbinderilokalerna, av vilka tryckerilokalen provisoriskt anordnats i brist på annat lämpligt utrymme för tryckeriet, visserligen för någon kortare tid framåt äro för sitt ändamål någorlunda tillräckliga men äro i saknad av vidare utvidgningsmöjligheter samt delvis även för sitt ändamål otjänliga;

att såväl automobilreparationsverkstaden som garaget, båda belägna inom centralposthuset, tarva ökat utrymme, för att postransporterna inom Stockholm skola kunna av postverket drivas med bästa möjliga ekonomiska resultat;

att sistberörda utrymmesökning endast kan vinnas genom tryckeriets bortflyttande; samt

att blankettförrådets nuvarande lokaler i centralposthuset äro otillräckliga och inom kort måste utrymmas för möjliggörande av oundgängligen nödvändig lokalutvidgning för postkontoret Stockholm 1.

Vidare anför styrelsen:

»Dessutom äro verkstaden, bokbinderiet samt persedel- och blankettförråden förlagda till lokaler, vilka med hänsyn till sitt läge inom dyrbara och centralt belägna byggnader under nu rådande förhållanden på ett betydligt lämpligare sätt skulle kunna utnyttjas såsom expeditionslokaler ej blott för postverkets utan även i viss utsträckning för andra statsinstitutioners räkning.

För avhjälpande av dessa missförhållanden är, enligt generalpoststyrelsens förmenande, den enda riktiga vägen att förflytta hela verkstadsdriften, automobilreparationsverkstaden dock undantagen, samt tryckeri- och bokbinderirörelsen till

för ändamålet fullt lämpliga och modernt inredda lokaler, vilka dessutom kunna bereda utrymme för driftens framtida tillväxt.

Mellan, å ena sidan, verkstaden och, å andra sidan, persedelförrådet äger en intim samverkan rum. Samma är förhållandet mellan tryckeriet och bokbinderiet, å den ena, och blankettförrådet, å den andra sidan. Vid en förflyttning av verkstadens, tryckeriets och bokbinderiets verksamhet böra därför även förråden lämpligen följa med.

När postverket från 1921 års början tillträder den för postverkets räkning enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens medgivande inköpta fastigheten i kvarteret Laxen å Södermalm i Stockholm, kommer — såsom generalpoststyrelsen anförut i sin skrivelse den 2 mars 1920 i fråga om förvärvandet av ifrågasatt fastighet — att snarast ske kan till sagda fastighet överflyttas postverkets snickeriverkstad, vilken för närvarande är inrymd i en del av centralposthusets bottenvåning, som är avsedd att anordnas till expeditionslokaler för postkontorets Stockholm 1 räkning i samband med den planerade ombyggnaden av centralposthuset.

Eburuväl snickeriverkstaden utan större olägenhet kan vara skild från den övriga delen av postverkets verkstad, vore det givetvis ur flera synpunkter lämpligast, om verkstadens samtliga avdelningar kunde vara samlade på en och samma plats. Därest generalpoststyrelsens nu föreliggande förslag vinner bifall och sålunda den övriga delen av verkstaden samt persedelförrådet, tryckeriet och bokbinderiet ävensom blankettförrådet förläggas till samma byggnad, synes det riktigtast, att även snickeriverkstaden inrymmas däruti. De utrymmen, som därigenom bleve lediga i verkets fastighet på Södermalm, kunde då med fördel uthyras, intill dess jämväl den del av tomten, där verkstadsbyggnaden står, kan behöva tagas i anspråk för tillgodoseende av postverkets lokalbehov.»

Generalpoststyrelsen övergår härefter till en beskrivning av förenämnda till inköp för postverkets räkning ifrågasatta område jämte därå uppförda byggnader. Härav framgår bland annat följande:

Området är beläget invid Ballstaviken inom Lilla Alby municipalsamhälle i Solna socken. Stranden mot Ballstaviken är cirka 350 meter lång och delvis försedd med träkajer, angörbara för 11 å 12 fots djupgående fartyg, ävensom med täckta pråmfickor. Avståndet till Sundbybergs järnvägsstation är cirka 750 meter samt till Sundbybergs spårväghållplats omkring 1 kilometer. Sjövägen in till Stockholm, hamnplatsen vid Tegelbacken, är cirka 6 kilometer lång, och med automobil färdas man till centralposthuset i Stockholm på ungefär 15 minuter. Fastigheterna måste således anses vara ur kommunikationssynpunkt synnerligen välbelägna.

Arealen utgör sammanlagt 83,350 kvadratmeter. Härav falla på de utmed sjön belägna tomterna (å en bifogad karta betecknade med I och II), varå samtliga byggnader äro belägna, 58,230 kvadratmeter. De båda övriga tomterna (III och IV), vilka icke äro nödvändiga för verkstadsdriften och vad därmed sammanhänger, föreslås till inköp för att kunna realisera det förslag till bostadsbygge, som generalpoststyrelsen i det följande närmare utvecklar. Den övervägande delen av området har en utmärkt byggnadsgrund.

Å tomterna finnas följande byggnader, nämligen:

- 1) *En större fabriksbyggnad*, uppförd av armerad betong i dels fyra våningar

med källare, dels ock en våning utan källare. Byggnaden är inredd med varuhiss, ångpanna m. m. Bjälklagen äro beräknade för en rörlig last av omkring 800 kilogram per kvadratmeter. Sammanlagda golvytan utgör i källaren 400 kvadratmeter och i våningarna 2,215 kvadratmeter. Byggnadens kubikmassa är 11,367 kubikmeter.

2) *En kontorsbyggnad*, inrymmande förråd och matrum i undervåningen samt två större salar, tre kontorsrum samt två bostadslägenheter m. m. i över- och vindsvåningarna. Byggnadens kubikmassa utgör 1,900 kubikmeter.

3) *En direktörsbyggnad*, försedd med 4 automobilgarage med portar direkt mot gatan samt inrymmande en större direktörsbostad och några bostadslägenheter m. m. Sammanlagt har byggnaden 20 eldstäder.

4) *Ett portvakts- och arbetarbostadshus*, uppfört av trä och inrymmande fyra bostadslägenheter. Byggnaden är försedd med 11 eldstäder.

5) *En byggnad av trä*, inrymmande en bostadslägenhet, stallar m. m.

6) *En byggnad* med brännugn och stor inkörsport, för närvarande anordnad till krukmakeri.

Vidare finnas kajbyggnad av trä med överbyggda pråmskjul, kolbodas, magasin, smedja, skjul m. m.

I fråga om användningen av de nu tillgängliga utrymmena inom berörda fastigheter, därest ett inköp av desamma för postverkets räkning komme till stånd, yttrar generalpoststyrelsen huvudsakligen följande:

»Vad först *fabriksbyggnaden* beträffar, består varje våning av densamma av endast ett sammanhängande utrymme med bjälklagen uppburna av armerade betongpelare. Byggnadens konstruktion är utomordentligt lämplig för tillgodoseende av postverkets behov. Utan avsevärd kostnad kunna de avbalkningar av utrymmet göras, som förhållandena påkalla, och dessutom möjliggöres ett utnyttjande till det yttersta av de utrymmen, som vore avsedda att användas till förrådslokaler. Slutligen är den belastning, som bjälklagen tåla, hög nog att möjliggöra även synnerligen tunga maskiners installerande i övervåningarna, vilket givetvis innebär en mycket stor fördel vid de olika våningarnas disponerande. Byggnadens källarutrymme, vilket är lätt tillgängligt, komme att bliva lämpligt även såsom upplagsplats för tunga materialier, såsom bly, järn o. d.

Möjlighet förefinnes att genom påbyggnad eller tillbyggnad bereda ytterligare betydande utrymmen.

Sammanlagda golvytan av de nu för postverkets verkstäder och förråd — automobilreparationsverkstaden samt expeditjonslokalerna ävensom källar- och vindsutrymmena undantagna — disponerade lokalerna utgör 1,973 kvadratmeter. Ehuru fabriksbyggnadens golvyta — källaren oberäknad — är endast 242 kvadratmeter större än de nu för själva verkstäderna och förråden disponerade utrymmena, kunna dock på grund av byggnadens konstruktion de verkstads- och förrådslokaler, varom här är fråga, med den utvidgning, som i första hand är nödvändig för driftens rationella och ekonomiska skötsel, inrymmas uti fabriksbyggnaden.

De 400 kvadratmeter källargolvyta, som finnas i fabriksbyggnaden, äro tillräckliga för behovet av källare. I övrigt är man lika bra betjänad med utrymme i förefintliga skjul och magasinsbyggnader.

Kontorsbyggnaden skulle efter mindre omändring mycket väl lämpa sig för verkets behov av för verkstadsdriften och förråden erforderliga kontors- och expeditiionslokaler.

Direktörsbyggnaden kan, om så skulle anses lämpligt, omändras till smärre bostadslägenheter. Den omständigheten, att inom denna byggnad garage finnes, torde icke heller böra förbises.»

Beträffande värdet av och priset å ifrågavarande fastigheter anför styrelsen:

»Fastigheterna ägas av aktiebolaget Triton och det härmed nära sammanhängande Bällstavikens aktiebolag. Fastigheterna äro taxeringsvärderade till 1,680,000 kronor, och de å tomterna uppförda byggnaderna äro brandförsäkrade för sammanlagt 1,271,500 kronor.

Den köpeskilling, som betingats för fastigheterna, utgör sammanlagt 1,800,000 kronor, varav 1,650,000 kronor belöpa sig på aktiebolaget Tritons fastigheter och 150,000 kronor på Bällstavikens aktiebolags fastigheter. Sistnämnda köpeskilling står fast endast under förutsättning av samtidigt köp utav aktiebolaget Tritons fastigheter. Skulle enbart Bällstavikens aktiebolags fastigheter inköpas, utgör priset för desamma 360,000 kronor.

Enligt av säljaren anskaffade värderingsinstrument uppskattas A. B. Tritons fastigheters värde till 2,136,000 kronor, därav tomtvärdet 1,000,000 kronor. Generalpoststyrelsen har, å sin sida, låtit genom arkitekten V. Bodin verkställa värdering av samtliga fastigheter. Bodin räknar vid sin värdering med följande tomtvärden: för sjötomterna (de å kartan med I och II betecknade tomterna) 12 kronor per kvadratmeter, motsvarande 1:07 kronor per kvadratfot, och för de övriga tomterna (III och IV å kartan) 5:60 kronor per kvadratmeter, motsvarande 49,9 öre per kvadratfot. Med tillämpande av denna beräkningsgrund uppskattar Bodin tomtvärdet till sammanlagt 839,432 kronor. I avseende härå tillåter generalpoststyrelsen sig till jämförelse meddela, att, enligt uppgift, den tomt inom själva köpingen Sundbyberg, där chokoladfabriken Marabou ligger, betalats med 2:50 kronor per kvadratfot, oaktat den saknar sjöförbindelse, samt att för kvarteret norr om sjötomten av det till inköp ifrågasatta området redan år 1916 betalats 1:16 kronor per kvadratfot.

Vidkommande uppskattningen av själva byggnadernas värde vill generalpoststyrelsen framhålla, att ett uppförande nu av enbart en fabriksbyggnad av samma storlek, utseende och konstruktion som den ifrågavarande, vilken, såsom av det ovan anförda framgår, i nu befintligt skick skulle kunna av postverket omedelbart utan nämnvärda ändringar tagas i bruk, och vilken dessutom är så konstruerad, att densamma kan för lägsta möjliga kostnader påbyggas, skulle efter en beräknad byggnadskostnad av 75 kronor per kubikmeter — vilket torde vara det lägsta belopp, varmed man under nu rådande förhållanden läser kunna räkna — draga en kostnad av i runt tal 852,500 kronor. Bodin har vid sin värdering upptagit fabriksbyggnaden ifråga till endast 568,350 kronor, motsvarande 50 kronor per kubikmeter.

Samtliga övriga byggnader, magasin, kajbyggnader, stängsel m. m. upptager Bodin till sammanlagt 392,500 kronor och kommer därigenom till en slutsumma, som i det allra närmaste sammanfaller med det pris, vartill fastigheterna salubjudits.

Byggnadsstyrelsen, som erhållit del av utredningarna i ärendet, har meddelat, att densamma för sin del icke hade något att erinra mot det ifrågasatta köpet samt att sagda styrelse emot den av arkitekten Bodin verkställda värderingen endast velat påpeka, att de åsatta tomtpriiserna syntes styrelsen väl höga.

Generalpoststyrelsen har emellertid icke kunnat förmå säljarna att sänka sitt pris. Styrelsen för sin del håller med stöd av vad ovan anförts före, att tomtpriiserna äro skäligen med hänsyn särskilt till områdets belägenhet med kommunikationer såväl till sjöss som lands och tomtarnas beskaffenhet i övrigt. Som helhet anser generalpoststyrelsen i allt fall anbudet vara för statsverket förmånligt. Först och främst måste man härvid bemärka, att, såsom förut framhallits, en fullt färdig fabriksbyggnad står till buds; och vidare torde icke böra förbises de möjligheter av utveckling till fördel för staten av postverkets nu ifrågasatt verkstads- och tryckeridrift, som verkstadsbyggnaden och området i övrigt erbjuda. Styrelsen har fördensskull funnit sig böra uppräta preliminära kontrakt om inköp av fastigheterna i fråga. Enligt dessa avtal skall köpet komma till stånd allenast under förutsättning, att Kungl. Maj:ts och riksdagen före den 20 mars 1921 fattat beslut om fastigheternas inköp för postverkets räkning. Tillträdet skulle ske den 1 april 1921. Aktiebolaget Triton har emellertid enligt avtalet med detta bolag förbehållit sig rätt att högst intill den 1 oktober 1921 förhyra den bolaget nu tillhöriga fastigheten mot ett hyresbelopp av 6,000 kronor per månad.»

Styrelsen ifrågasätter vidare ett anslagsbelopp för ändringsarbeten i ifrågasatt fastigheter, och anför styrelsen härom:

»Förutom köpeskillingen skulle generalpoststyrelsen, därest köpet kommer till stånd, behöva under år 1921 disponera ett mindre belopp för erforderliga ändringsarbeten inom vissa byggnader för dessas anordnande för postverkets behov. Dessa arbeten bliva emellertid av mycket obetydlig omfattning. Styrelsen har icke ansett nödvändigt i frågans nuvarande läge uppgöra en fullständig plan för arbetena i fråga, men en överslagsvis gjord beräkning har givit vid handen, att ett belopp av 50,000 kronor är för ändamålet tillräckligt.»

Därest styrelsens framställning om förvärv av omförmälda fastigheter vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall och således postverkets verkstad, tryckeri och bokbinderi samt förråd utflyttas från Stockholm, anser generalpoststyrelsen, i anslutning till vad förut härutinnan anförts, att den vid sagda inrättningar anställda tjänstemanna- och arbetarpersonalen bör beredas bostäder invid arbetsplatsen. Härutinnan yttrar styrelsen:

»De bostadslägenheter, som redan finnas inom fastigheterna, böra givetvis i första rummet komma till användning. Emellertid äro naturligen dessa lägenheter icke på långt när tillfyllest, utan erfordras därutöver enligt gjorda beräkningar till en början 36 lägenheter om två rum och kök, 16 lägenheter om ett rum och kök samt 12 enkelrum.

Det vore avsett att fylla detta bostadsbehov genom uppförande av sex bostadshus, vardera i två våningar. Enligt av arkitekten Bodin gjorda

beräkningar skulle kostnaden härför belöpa sig till 8,000 kronor per eldstad eller sammanlagt 1,216,000 kronor.

Den vid verkstäderna och förråden sysselsatta personalen är på några undantag när bosatt i Stockholm. I den mån denna personal inflyttar i de nu ifrågavarande bostadshusen, kommer sålunda en motsvarande lätnad att inträda på hyresmarknaden i Stockholm.

Aven för annan postverkets tjänstemannapersonal skulle bostadslägenheter kunna uppföras å de till inköp ifrågasatta tomterna. Ett icke obetydligt antal av i Stockholm tjänstgörande posttjänstemän har sådan tjänstgöring, att dessa med hänsyn till de goda kommunikationerna mycket väl skulle kunna hava sin bostad belägen inom det här ifrågavarande området. Vidare skulle genom bostadsbygge därstädes bostadssvårigheterna för i Sundbyberg stationerade tjänstemän komma att lättas.

Till de bostadsbyggen för postverkets tjänstemän och arbetare, som ovan skisserats, har generalpoststyrelsen tänkt sig, att medel skulle kunna anvisas av det utav 1920 års riksdag beviljade samt för kommande år i utsikt ställda anslag till uppförande av bostadshus för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och vattenfallsverk. Enligt vad styrelsen kan finna, uppfyllas de villkor, som uppställts för erhållande av sådana medel: den allmänna bostadsbristen lindras på en, eventuellt två platser, samtidigt som ett antal statstjänare beredes bostäder i statens hus.

De fastigheter, som Bällstavikens aktiebolag nu äger, skulle, såsom förut nämnts, lämna de nödvändiga tomtområdena för förberörda bostadsbyggen. Köpeskillingen för desamma, 150,000 kronor, kunde därför även, därest Kungl. Maj:t skulle pröva så vara lämpligare, tagas utav anslaget till bostadsbyggen åt kommunikationsverkens tjänstemän.

Därest köpet kommer till stånd, torde bostadsbyggandet för personalen vid verkstaden, tryckeriet och bokbinderiet samt förråden böra taga sin början så snart som möjligt efter tillträdesdagen och bedrivs raskt. Av denna anledning vore det av största vikt, om de därifrån erforderliga medlen kunde åtminstone till den huvudsakliga delen anvisas redan under år 1921. Generalpoststyrelsen, som givit arkitekten Bodin i uppdrag att utarbeta ritningar och fullständiga kostnadsberäkningar till sistnämnda byggnader, skall, så snart dessa äro färdiga, överlämna dem till Kungl. Maj:t tillsammans med fullständig utredning i ärendet.

Därest icke hela det till inköp föreslagna området skulle komma att tagas i bruk för postverkets räkning eller, eventuellt, annat statens behov, torde det icke ställa sig svårt att försälja för statsverket obehörlig tomtmark, exempelvis till tjänstemän eller kooperativa bostadsföreningar eller ock, då utefter hela sjötomten finnas goda hamnplatser, till enskilda personer eller företag.»

På grund av det anförda hemställer generalpoststyrelsen, att för inköp för postverkets räkning av ifrågavarande fastigheter, vilkas fullständiga beteckning är nr 83 och 84 Nya Alby samt stadsägorna nr 96 och 97, fastigheterna nr 1 och 2 Berg, båda avsöndrade från Nya Alby nr 23 eller Berg, och fastigheten Nya Alby nr 16 eller Strand nr 2, allt inom Lilla Alby municipalsamhälle uti Solna socken av Stockholms län, ävensom för bestridande av kostnaderna för vissa i samband med post-

verkets övertagande därav erforderliga ändringsarbeten inom fabriks- och kontorsbyggnaderna måtte å tilläggsstat för år 1921 anvisas ett reservationsanslag å 1,850,000 kronor.

Byggnads-
styrelsen den
13/9 1920.

Till följd av remiss har byggnadsstyrelsen den 23 september 1920 avgivit utlåtande över generalpoststyrelsens förevarande framställning. Styrelsen har därvid, ehuru styrelsen funne det tomtmarken åsatta värdet vara väl högt, likväl i betraktande av de med köpet förenade stora fördelarna för postverket och då därigenom dess lokalbehov beträffande såväl verkstads- och magasinsutrymmen som även bostäder kunde vinna en tillfredställande lösning ansett sig icke böra avstyrka fastighetsköpet ifråga.

Departements-
chefen.

Redogörelse
för rörelsens
utveckling.

Den rörelse, som bedrivs genom postverkets verkstad, tryckeri och bokbinderi, har redan länge vunnit stöd av statsmakterna, i det att betydande belopp under anslagstiteln »Inventarier för postverkets behov» beviljats för anskaffande av nya maskiner och andra anordningar för postverkets nämnda verksamhetsgrenar; även hava vissa nya tjänster för rörelsen efter hand uppförts å postverkets stat. Av styrelsen nu lämnad utredning giver vid handen, att rörelsen på dessa områden varit och fortfarande är föremål för en stark utveckling.

Så har postverkets *verkstad* från att år 1914 hava börjat med en verkmästare och några arbetare numera en arbetsstyrka av omkring 60 personer, och bedrivs arbetet därstädes på ej mindre än sex avdelningar, nämligen en avdelning för mekaniska arbeten, en för bleckslageriarbeten, en för snickeriarbeten, en för måleriarbeten, en för elektriska arbeten samt en för arbeten med hopsättning och reparationer av velocipeder, motorcyklar och automobiler med mera. Verksamheten, som först avsåg mindre reparationer och dylikt, omfattar nu jämväl tillverkning av ett flertal för posttjänsten erforderliga inventarier och effekter, såsom stämpelmaskiner, frimärksautomater, brevlådor, stämplrar, fack med mera, ävensom anläggning och reparationer av elektriska belysnings-, kraft- och transportanordningar med mera. Tillverkningskostnaderna uppgingo år 1919 till närmare 330,000 kronor och under år 1920 till omkring 400,000 kronor. På grund av de arbets- och kostnadsbesparande metoder, som tillämpas vid verkstaden, kan postverkets behov av ovan angivna inventarier och effekter fyllas på ett för verket ekonomiskt mera fördelaktigt sätt än om desamma skulle anskaffas från enskilda företagare. Verkstadens lokaler, som upptaga en golvyta av tillhoppa 593 kvadratmeter, äro numera till fullo utnyttjade samt därjämte genom sin belägenhet till större delen i centralposthusets vindsvåning ägnade att försvåra arbetets rationella bedrivande. Då någon

utvidgning inom den nuvarande lokalen icke kan ske, måste behövliga större utrymmen för verkstaden sökas på annat håll.

Jämväl *persedelförrådet*, som är inrymt i posthuset vid Lilla Nygatan och vars uppgift är att tillhandahålla postanstalterna vissa centralt upphandlade eller av verkstaden tillverkade inventarier och effekter med mera, har utvecklats starkt och kämpar med lokalsvårigheter. Vidare äro *persedelförrådet* och verkstaden, vilken senare tillverkar och reparerar en stor del av de i nämnda förråd ingående effekterna, belägna i vitt skilda lokaler, så att tidsödande och dyrbara transporter dem emellan bliva nödvändiga. Dessa omständigheter tala för att åt *persedelförrådet* böra beredas bättre och i förhållande till verkstaden mera välbelägna lokaler än de nuvarande.

Postverkets *tryckeri* verkställer numera med 14 tryckpressar jämte andra maskiner tryckningen såväl av samtliga för postverket erforderliga blanketter som ock av generalpoststyrelsens cirkulär; där sysselsätts 35 personer. Det med tryckeriet förenade *bokbinderiet* ombestyr utförandet av allt med blanketttillverkningen sammanhängande bindings- och häftningsarbete ävensom övrigt för postverket erforderligt bokbinderiarbete. Arbetsstyrkan i bokbinderiet uppgår till omkring 35 personer. Tillverkningsvärdet av vid postverkets tryckeri och bokbinderi under år 1919 utförda arbeten uppgick till omkring 590,000 kronor. Av en jämförelse med de priser, som, enligt en i slutet av år 1919 från trycket utgiven prislista, torde hava tillämpats vid enskilda tryckerier i Stockholm, framgår, att de senares minimipriser för tryckning i genomsnitt ställa sig omkring 150 % högre än postverkets självkostnader för tryckning under senare delen av år 1919. Även i andra avseenden synas kostnaderna för tryckeri- och bokbinderirörelsen vara lägre än vid enskilda företag. Det ekonomiska resultatet av verksamheten vid postverkets tryckeri och bokbinderi måste alltså anses tillfredsställande, och det synes därför ligga i statens intresse, att berörda verksamhet må kunna allt framgent bibehållas och utvecklas. De nuvarande lokalerna för tryckeriet och bokbinderiet i centralposthuset med ett sammanlagt golvutrymme av 1,225 kvadratmeter äro emellertid icke ägnade att i någon avsevärd grad främja detta syfte. Dels äro lokalerna till fullo utnyttjade och i avsaknad av utvidgningsmöjligheter, och dels äro desamma belägna inom olika delar av centralposthuset, vilket förorsakar transportkostnader och i övrigt försvårar rörelsens rationella bedrivande. Det synes därför påkallat, att samtliga lokalerna för ifrågavarande verksamhet sammanföras i högre grad än vad för närvarande är fallet.

Postverkets *blankettförråd* har till uppgift att tillhandahålla post-

anstalterna de i posttjänsten använda blanketter, papperssorter och kuvert med mera ävensom skrivmaterialier med flera förbrukningsartiklar. Med poströrelsens fortgående utveckling och postverkets övertagande av allt flera verksamhetsgrenar har följt ett betydligt ökat behov av blanketter. Detta har emellertid medfört, att blankettförrådets nuvarande lokaler om sammanlagt 323 kvadratmeter i centralposthuset — sex rum i våningen en trappa upp, två större förvaringsrum i vindsvåningen och ett mindre utrymme i källarvåningen — blivit för trånga, så att till och med korridorerna i posthuset måste anlitas såsom upplagsplats för blanketter och paper. Då härtill kommer, att blankettförrådets lokaler i våningen en trappa upp äro avsedda att efter erforderlig omändring ingå i det ökade lokalutrymme för den ankommande avdelningen av huvudpostkontoret, för vars utvidgning i samband med ombyggnaden av centralposthuset riksdagen delvis redan anvisat medel, blir en flyttning av blankettförrådet inom en nära framtid oundviklig.

Vad slutligen postverkets *transportväsen* beträffar, kunna å den för automobilreparationer avsedda delen av postverkets verkstad med nuvarande utrymmen endast smärre reparationer verkställas. Postverkets i centralposthuset inrymda garage för bilar och motorcyklar är redan nu för trångt, varför det ytterligare antal dylika fordon, som med poströrelsens tillväxt blir behöfligt, måste inhysas på annat håll. Tillräckligt utrymme för en avsevärd tid framåt för förvaring och reparationer med mera av postverkets motorfordon kan emellertid erhållas, om tryckeriet bortflyttas och dess lokaler, som till större delen äro belägna intill de nuvarande lokalerna för bilar och motorcyklar, få tagas i anspråk för nu ifrågakommande ändamål.

Av det föregående torde alltså med önskvärd tydlighet framgå, att postverket för sin nu omförmälda rörelse är i stort och snart behov av lämpligare lokaler. Vad särskilt postverkets tryckeri beträffar, skulle detta behov bliva ännu mera framträdande, därest, såsom ifrågasatts, nämnda tryckeri skulle komma att utföra blankettryck jämväl för andra statens verk. För bedömande av detta spörsmål torde det vara nödigt att något ingå på frågan om ordnandet av statens tryck i allmänhet.

Samman-
förande av
statens blan-
kettryck.

Som bekant utföres större delen av statens tryck genom enskilda tryckerier efter beställningar från vederbörande verk, myndigheter och kommittéer. Bristen på enhetlighet och planmässig organisation å detta område vållar emellertid staten stora utgifter. De år från år alltjämt ökade kostnaderna för statens tryck hava också vid upprepade tillfällen varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Sålunda avlät Kungl.

Maj:t till 1913 års riksdag proposition om inrättande av en statens tryckeriexpedition, vilken var avsedd att tillhandagå vederbörande verk och myndigheter med råd och upplysningar i fråga om tryckeriarbetens planläggning och uppställning samt att verkställa granskning av tryckeriräkningar. Propositionen vann emellertid ej riksdagens bifall. Sedermera hava vid 1913, 1914, 1915 och 1917 års riksdagar väckts motioner angående utredning om nedbringande av statens tryckningskostnader genom inrättande av ett statstryckeri. I med anledning av motionen vid 1917 års riksdag till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse den 23 maj 1917, nr 160, uttalade riksdagen bland annat, att tanken på ett statstryckeri i någon form enligt riksdagens åsikt icke borde definitivt avföras, men att det likväl vid nämnda tidpunkt icke förefunnes särskild anledning att forcera fram frågan härom, särskilt som vissa andra åtgärder, vilka kunde förväntas sänka tryckningskostnaden, betydligt lättare och utan ekonomisk risk kunde genomföras. Såsom lämpliga åtgärder i sådant syfte framhöll riksdagen i främsta rummet det goda uppslag, som generalpoststyrelsen givit genom upprättandet av ett specialtryckeri för tryckning av blanketter och andra trycksaker, varav postverket vore i behov. Enligt riksdagens mening syntes skäl föreligga för att även andra statens verk förskaffade sig dylika specialtryckerier eller eventuellt använde sig av det, som postverket redan upprättat, därest möjlighet förefunnes för utvidgning av detsamma. På grund härav ansåg riksdagen, att utredning borde verkställas särskilt i angivna hänseende. Efter att vidare som en andra åtgärd, vilken borde bliva föremål för omprövning, hava framhållit frågan om inrättande av en statens tryckeriexpedition, anhöll riksdagen, att utredning måtte åvägabringas om och i vad mån kostnaderna för statens tryck kunde nedbringas genom inrättande av en statens tryckeriexpedition och specialtryckerier för vissa ämbetsverk eller genom andra anordningar.

I anledning härav tillkallades sakkunniga för att verkställa den av riksdagen begärda utredningen, och avgåvo dessa den 28 februari 1919 betänkande med utredning och förslag angående ordnandet av statens tryck.

De sakkunniga hava framhållit, att det med hänsyn till de ständigt ökade kostnader, som statstrycket drager, måste anses vara ett viktigt statsintresse, att åtgärder vidtagas i syfte att nedbringa och begränsa dessa kostnader. Härvid hava de sakkunniga som sin uppfattning uttalat, att statstrycket icke skulle bliva billigare genom inrättande av ett statstryckeri av sådan storlek och omfattning, att allt statens tryck kunde där ombesörjas. De sakkunnigas uttalande härvidlag är bland

annat grundat därpå, att om staten på eget tryckeri komme att framställa allt sitt tryck, så skulle med hänsyn till riksdagstrycket, vilket är av betydande omfattning och särskilt brådskande slag samt hänför sig till en begränsad tidsperiod, tryckeriet under den tid av året, då riksdagstryck ej förekomme, icke kunna ekonomiskt utnyttjas. Å andra sidan hava de sakkunniga även framhållit de olägenheter, bland annat för riksdagstryckets vidkommande, som vore förbundna med inrättandet av ett statens tryckeri i den mindre omfattning, att möjlighet förefunnes för jämn drift året om. I stället för inrättande av ett statstryckeri hava de sakkunniga av dessa och i övrigt anförda skäl föreslagit en sådan anordning, att allt statens tryck skulle överlämnas till vissa större enskilda tryckeriföretag att utföras mot ersättning, baserad på företagens självkostnader, ökad med viss på förhand bestämd vinstprocent. Härjämte hava de sakkunniga upptagit förslaget om inrättande av en statens tryckeriexpedition.

I avseende å specialtryckerier för framställande av statens tryck av viss bestämd art och omfattning hava de sakkunniga bland annat yttrat sig angående blankettrycket, vilket tryck, enligt vad de sakkunniga framhålla, är ganska olikartat mot övriga tryckeriarbeten och kräver i viss mån särskilda anordningar. Efter en utredning beträffande kostnaderna för blankettrycket för vissa verk och myndigheter hava de sakkunniga uttalat, att endast beträffande postverket och statens järnvägar blankettrycket vore av sådan omfattning, att det kunde sättas i fråga att för ändamålet med fördel driva särskilda tryckerier. Rörande dylika specialtryckerier — vilka enligt de sakkunnigas uttalande hade förutsättningar för att kunna drivas ändamålsenligt och med ekonomisk fördel — gällde emellertid liksom beträffande tryckerier i allmänhet, att de icke borde drivas i allt för liten skala, om tillverkningen skulle kunna ordnas ekonomiskt. De sakkunniga hava med hänsyn härtill även uttalat, att det för att ordna rörelsen vid postverkets blankettryckeri så ekonomiskt som möjligt vore fördelaktigt, om med detta tryckeri kunde förenas även tryckningen av blanketter för statens järnvägar, telegrafverket med flera. Härigenom skulle nämligen vinnas en enhetlig behandling i större skala av statens blankettryck på samma gång som möjlighet även kunde ernås att använda förenklade arbetsmetoder och de modernaste maskiner vid framställandet av blanketter i särskilt stora upplagor. Emellertid förefanns, enligt vad generalpoststyrelsen meddelat, vid tidpunkten för utredningens verkställande icke möjlighet till sådan utvidgning av postverkets tryckeri, som med nödvändighet krävdes, därest åt detsamma skulle uppdragas att jämväl ombesörja blankettryck

för andra statens verk och inrättningar. Med hänsyn bland annat härtill och till fördelarna av en koncentrerings av statsverkets blankettryck hava de sakkunniga för sin del ansett lämpligast, att det av postverket bedrivna blankettryckeriet — liksom för övrigt enligt förslaget övriga specialtryckerier — inordnades under ledning av de tryckeriföretag, med vilka avtal komme att träffas om utförande av statens tryck i allmänhet. Inrättande av ytterligare specialtryckerier utöver de befintliga hava de sakkunniga ej ansett böra äga rum.

Mot det av de sakkunniga framlagda förslaget att överlämna allt statens tryck till vissa större enskilda tryckeriföretag hava emellertid starka betänkligheter uttalats av såväl de flesta i ämnet hörda myndigheter som boktryckeriidkarna.

Beträffande lösningen av frågan om ett ekonomiskt ordnande av statens tryck har chefen för finansdepartementet vid behandlingen införd Kungl. Maj:t den 7 januari 1921 av hithörande spörsmål förklarar sig icke kunna tillstyrka, att de sakkunnigas förslag, i vad det avser tryckets överlämnande åt vissa större enskilda tryckeriföretag, lägges till grund för framställning till riksdagen. Däremot är, enligt vad chefen för finansdepartementet meddelat, frågan om andra åtgärder i angivna syfte för närvarande föremål för ytterligare beredning inom detta departement. Vad särskilt statens blankettryck angår, torde det emellertid vara uppenbart och av de sakkunnigas utredning styrkt, att avsevärda besparingar skulle kunna vinnas för statsverket, om detta tryck, som för närvarande utföres å ett flertal tryckerier, sammanfördes till ett större sådant. Att märka är härvid, att kostnaderna för statens blankettryck för närvarande äro högst betydande. Enligt vad generalpoststyrelsen i en till mig avlämnad promemoria i ämnet framhållit, beräknas dessa kostnader för närvarande uppgå till inemot 4 miljoner kronor om året. Styrelsen har vidare meddelat, att de årliga utgifterna för blankettanskaffningen från år 1916 till år 1919 ökats vid postverket från 279,500 kronor till 590,000 kronor samt, såvitt man kunnat inhämta, vid statens järnvägar från 306,000 kronor till 1,627,100 kronor. Ökningen i kostnader för postverkets vidkommande har sålunda varit förhållandevis avsevärt mindre än för statens järnvägar. Då, även om vissa andra faktorer härvid medverkat, kostnadsökningen för de olika verken i stort sett torde hava berott på de stegrade utgifterna för tryckets framställande, har sålunda postverket haft betydande ekonomisk fördel av att kunna betjäna sig av den egna tryckeristörelsen.

Onekligen synas även flera skäl tala för att postverkets tryckeri,

som under flera år drivits med gott resultat och där givetvis en god erfarenhet i fråga om blankettrycket vunnits, finge övertaga sådant tryck även för andra statens verk. Enligt vad tidigare omnämnts, har även riksdagen år 1917 alternativt uttalat sig för en sådan anordning, därest en utvidgning av tryckeriet kunde komma till stånd. Att de sakkunniga ej upptagit förslag om ytterligare användning av postverkets tryckeri synes delvis hava varit beroende på att möjlighet till utvidgning av detta ej tidigare förelegat. Emellertid torde det ej låta sig göra att utan att föregripa frågan om slutligt ordnande av statens tryck i allmänhet nu fatta definitivt ståndpunkt till spörsmålet om ett enhetligt sammanförande av statens blankettryck. Det måste dock anses vara av nödig förtänksamhet påkallat, att, om postverkets tryckeri överflyttas till andra lokaler, därvid tillses, att möjlighet förefinnes att tillgodose det ökade lokalbehovet för ett eventuellt utvidgat blankettryckeri. Hinder torde för övrigt ej böra möta för generalpoststyrelsen att tillsvidare efter avtal med vederbörande statsmyndigheter övertaga annat blankettryck, i den mån tillgängliga resurser sådant medgiva. Skulle den allmänna frågan om statens tryck framdeles anses böra ordnas helt eller delvis genom inrättande av ett statstryckeri, omfattande jämväl blankettrycket, skulle de nu till inköp föreslagna fastigheterna kunna bereda utrymme för ett dylikt tryckeri, om så i övrigt ansåges lämpligt. Å andra sidan skulle ett förläggande till fastigheterna redan nu av postverkets blankettryck ej föregripa frågan om inrättande av ett statstryckeri.

Slutligen torde i detta sammanhang böra framhållas, att någon flyttning av postverkets frimärkstryckeri ej för närvarande är påtänkt, varför ett bifall till föreliggande förslag ej skulle föregripa av riksdagen i skrivelse den 24 mars 1920, nr 95, begärd utredning om sättet för handhavande av statens värdetryck.

De föreslag-
na fastig-
heternas
lämplighet
och pris
m. m.

De fastigheter i Lilla Alby municipalsamhälle i Solna socken, dit enligt generalpoststyrelsens föreliggande förslag postverkets verkstad — med undantag av automobilavdelningen — postverkets tryckeri och bokbinderi ävensom persedel- och blankettförråd skulle flyttas, måste anses synnerligen lämpliga för ändamålet. Fastigheterna hava ett i förhållande till järnvägs- och sjökommunikationer mycket förmånligt läge. Den å tomterna uppförda fabriksbyggnaden är av sådan storlek och beskaffenhet i övrigt, att samtliga ifrågakvarande verkstads- och förrådslokaler kunna inrymmas i densamma, utan att större ändringar behöva ske. Detta medför den fördelen, att rörelsen kan koncentreras inom en byggnad och att sålunda den intima samverkan, som äger rum mellan de olika grenarna av rö-

relsen, kan försiggå utan den tidsödande och dyrbara omgång, som transportererna under nuvarande lokalförhållanden förorsaka. Vidare erbjuda fastigheternas storlek och fabriksbyggnadens beskaffenhet så gott som obegränsade möjligheter till utvidgning av lokalerna, så att desamma även för framtiden bliva tillräckliga för den alltjämt växande rörelsen, och är detta särskilt av betydelse, därest, såsom ovan antytts, postverkets tryckeri till äventyrs skulle komma att ombesörja blankettrycket för jämväl andra statens verk. Övriga byggnader kunna efter mindre omändring användas till kontors- och expeditiionslokaler eller till bostäder för vederbörande personal. Härtill kommer slutligen, att de för rörelsen för närvarande disponerade lokalerna med hänsyn till sitt läge huvudsakligen i det dyrbara centralposthuset skulle kunna bättre utnyttjas såsom expeditiionslokaler.

Vad köpeskillingen för fastigheterna angår, synes densamma i betraktande av deras läge och beskaffenhet samt vad som upplysts i fråga om fastighetsprisen inom orten kunna godtagas. Enligt vad generalpoststyrelsen beräknat, torde även köpeskillingen med säkerhet kunna förräntas. I en härom avgiven promemoria, till vilken må närmare hänvisas, antages detta kunna ske enbart medelst överskottet från postverkets tryckeri. Styrelsen har härvid utgått från att tryckeriet efter utflyttningen till Lilla Alby endast skulle utföra postverkets eget tryck, därvid den nuvarande fabriksbyggnaden därstädes är fullt tillräcklig att tillgodose lokalbehovet för rörelsen i dess helhet. De belopp, som skola förräntas, hava av styrelsen under dylik förutsättning upptagits sålunda:

köpeskillingen, till den del densamma utgör likvid för		
den fastighet, inom vilken rörelsen skulle inrymmas	1,650,000	kronor
kostnader för vissa ändringsarbeten	50,000	»
i tryckeriet nedlagt kapital	250,000	»
	<hr/>	
	Summa	1,950,000 kronor

10 % ränta härå utgör	195,000	kronor
varifrån bör avdragas hyresvärdet för de lokaler i Stockholm, som genom utflyttningen till Lilla Alby utrymmas och vilket enligt särskild utredning uppskattats till	80,000	»
	<hr/>	
	Återstod	115,000 kronor

Nettobehållningen av postverkets tryckerirörelse har för år 1919 ansetts kunna beräknas till minst 150,000 kronor. Då tillverkningskostnaderna uppgått till inemot 600,000 kronor, skulle bruttotillverkningsvärdet för samma år kunna uppskattas till omkring 750,000 kronor och det inbesparade beloppet sålunda motsvara 20 % å sistnämnda summa. För år 1921, från och med vilket år postverkets tryckeri utför även det etikett- och blankettryck samt cirkulärtryck för postverkets räkning, som dittills verkställt å enskilda tryckerier och för vilket kostnaderna under år 1920 uppgått till omkring 250,000 kronor, skulle bruttotillverkningsvärdet således kunna uppskattas till omkring 1,000,000 kronor, vadan, med tillämpning av ovan angivna procentsats, besparingen för år 1921 skulle uppgå till omkring 200,000 kronor. Enligt dessa av styrelsen lämnade uppgifter skulle sålunda en fullt tillfredsställande förräntning kunna påräknas å det kapital, som nedlägges å ifrågavarande fastigheter i Lilla Alby, och detta även om ingen hyra beräknas för de övriga grenarna av rörelsen och vinsten av verkstadsdriften icke tages i beräkning.

Om tryckeriet skulle utvidgas att övertaga allt blankett- och cirkulärtryck för kommunikationsverken, varvid en påbyggnad av fabriksbyggnaden måste ske, skulle, enligt styrelsens beräkning, icke blott en fullt tillfredsställande förräntning av det i anläggningen investerade kapitalet kunna äga rum, utan även uppkomma en avsevärd vinst därutöver.

Emellertid har även ett annat alternativ i fråga om förvärv av fastighet för ifrågavarande ändamål framkommit. Enligt vad jag inhämtat, har styrelsen nämligen erhållit anbud att inköpa en inom Brännkyrka församling belägen fastighet med därå befintlig fabriksbyggnad, innehållande en golvyta av sammanlagt 2,253 kvadratmeter och ett kubikinnehåll av 9,800 kubikmeter. Priset för denna fastighet uppgår till 630,000 kronor. Inom fabriksbyggnaden skulle kunna inrymmas själva verkstaden, tryckeriet, bokbinderiet samt persedel- och blankettförråden. Byggnaden saknar källare, och ej heller finnas några andra byggnader, som kunna användas till upplagsplatser för papper och övriga för driften erforderliga materialier med mera. För ifrågavarande ändamål finge därför uppföras särskilda byggnader. I Lilla Alby däremot finnas förrådsutrymmen i överflöd inom redan färdiga byggnader.

Tomtarealen innehåller 8,815 kvadratmeter och lämnar, sedan förrådsbyggnader uppförts, icke rum för någon större utvidgning. Själva fabriksområdet i Lilla Alby innehåller tillhopa cirka 58,200 kvadratmeter. För att erhålla motsvarande utvidgningsmöjligheter för fastigheten i Brännkyrka skulle sålunda få inköpas omkring 49,000 kvadratmeter av bredvidliggande områden. Detta torde låta sig göra, och lär man i så fall

böra räkna med ett genomsnittspris av 6 kronor per kvadratmeter, en kostnad alltså av omkring 295,000 kronor.

Såsom nyss nämnts och i generalpoststyrelsens förenämnda skrivelse närmare angivits, omfattar fastigheten i Lilla Alby, förutom själva fabriksbyggnaden, ett flertal byggnader innehållande kontors- och förrådslokaler, bostadslägenheter om tillhoppa 41 eldstäder, stall, vagnbodar, bilgarage med mera. Dessutom finnas smedja, skjul, kolbodar och dylikt. Brandförsäkringsvärdet för dessa byggnader är nu omkring 600,000 kronor. Skulle ungefärligen motsvarande utrymmen anordnas genom nybyggnader, kunna dessa icke beräknas draga mindre kostnad än i runt tal 550,000 kronor.

Vid jämförelse mellan fabriksbyggnaderna i Brännkyrka och Lilla Alby är att märka, att den förstnämnda är uppförd med yttermurar av tegel, under det att den sistnämnda är av betong och betydligt solidare utförd, vilket givetvis har stor betydelse, då det, som i nu förevarande fall, gäller att placera tryckpressar och andra tunga maskiner. Den utvidgning av lokalerna för postverkets tryckeri, som torde bliva erforderlig, därest tryckeriet skulle utföra annat blankettryck för statens räkning, kunde i Lilla Alby ske genom en påbyggnad av den nuvarande fabriksbyggnaden därstädes. En sådan påbyggnad har beräknats draga en kostnad av 230,000 kronor. Skulle en motsvarande lokalutvidgning ske i Brännkyrka, måste en tillbyggnad uppföras, för vilken erfordrades grundläggningsarbeten. Dessa senare kunna uppskattas draga en merkostnad av omkring 50,000 kronor. Detta belopp bör givetvis tagas i betraktande vid en jämförelse mellan de båda fastigheterna.

Vid en jämförande värdering av de båda ifrågavarande fastigheterna får man ej heller bortse från det otvivelaktigt betydligt högre värde, som fabriksstomterna i Lilla Alby äga i förhållande till områdena kring den ifrågavarande fabriksbyggnaden i Brännkyrka, då hänsyn toges till kommunikationerna. Avståndet fågelvägen mellan centralposthuset och de båda byggnaderna är ungefärligen lika långt. Ändpunkten för spårvägen till Tellusborg ligger 3 à 4 minuters väg från fabriksbyggnaden i Brännkyrka. Avståndet från fastigheten i Lilla Alby till spårvagnshållplats i Sundbyberg är cirka 1 kilometer. Vägen från sistnämnda fastighet till Sundbybergs järnvägsstation är endast 750 meter, under det att avståndet från fabriksbyggnaden i Brännkyrka till närmaste fullständiga järnvägsstation, Liljeholmen, är omkring 2 1/2 kilometer. En ytterligare alldeles avgjord fördel har emellertid fastigheten i Lilla Alby genom sin cirka 400 meter långa strandremsa vid Bällstaviken, utefter vilken den nuvarande kajbyggnaden på tomten kan utsträckas och varigenom ett

synnerligen förmånligt hamnområde erhålles. Det torde icke böra råda någon tvekan om att med hänsyn härtill sjötomterna i Lilla Alby få anses representera minst dubbelt så högt värde som ett eventuellt inköpt område av motsvarande storlek av den kring fabriksbyggnaden i Brännkyrka liggande marken.

En jämförande värdering av de båda fastigheterna med nu angivna beräknings sätt ger följande resultat:

Fastigheten i Brännkyrka:

För inköp av fabriken med tomt	630,000 kronor
Inköp av ytterligare tomtmark	295,000 »
Uppförande av byggnader för erhållande av lika stora utrymmen	550,000 »
Prisskillnad vid utförande av tillbyggnad	50,000 »

Tillhopa 1,525,000 kronor

Fastigheterna i Lilla Alby

kosta i inköp, bortsett från de tomter, som uteslutande äro avsedda för bostadsbyggen och vilka i detta sammanhang ej böra medräknas 1,650,000 kronor

Om vid jämförelsen hänsyn toges till det ovan berörda mervärdet av fastigheterna vid Lilla Alby, vilket enligt nyss angivna grunder kan uppskattas till minst 295,000 kronor, framgår som resultat, att under i övrigt lika förhållanden en förläggning av rörelsen till Lilla Alby skulle ställa sig mera fördelaktig.

Såsom en ytterligare vinst härvid tillkommer på grund av sjökommunikationen, att bostadsbyggen för personalen skulle bliva billigare i Lilla Alby än i Brännkyrka. Vid Lilla Alby kunde nämligen alla materialier direkt ur prämar eller fartyg på decauvillebana eller dylikt forslas till den endast ungefär 200 meter avlägsna arbetsplatsen. I Brännkyrka däremot krävdes långa transporter med häst eller automobil. Slutligen må ej heller förbises, att byggnadstomterna för personalens bostadshus i Lilla Alby, sett från personalens synpunkt, i alla hänseenden på grund av läge, omgivning med mera torde vara betydligt att föredraga framför de områden, som kunde ifrågakomma för samma ändamål i Brännkyrka.

Visserligen blir det omedelbara kapitalutlägget större vid inköp av fastigheten i Lilla Alby, men detta synes mig mer än väl uppvägas därav, att staten på detta sätt skulle förvärva en synnerligen välbelägen fastighet, som kan antagas ej blott bibehålla utan även öka sitt värde på grund av den därå befintliga hamnplatsen och som för framtiden ej blott lämnar fullt tillräckligt utrymme för en nästan obegränsad utvidgning av den statens rörelse, varom nu är fråga, utan även med samma fördel kan användas för annan statens verksamhet, om så skulle visa sig erforderligt.

Vid nu angivna förhållanden synas fördelarna med det av generalpoststyrelsen förordade fastighetsförvärvet vara så stora, att jag anser mig böra tillstyrka, att fastigheterna i Lilla Alby inköpas för postverkets räkning.

På grund av de vid de preliminära köpeavtalen fästade villkoren torde det för köpeskillingens gäldande erforderliga beloppet 1,800,000 kronor böra anvisas å tilläggsstaten för innevarande år. Å samma stat lärer jämväl böra uppföras det av generalpoststyrelsen begärda beloppet av 50,000 kronor för en del mindre ändringsarbeten, som måste utföras å vissa byggnader, innan desamma kunna tagas i anspråk för sitt nya ändamål.

Då något anslag för ifrågavarande ändamål icke beräknats i statsverkspropositionen, torde de i tilläggsstaten bland inkomsterna under rubriken »I. Fast upplåning» upptagna lånemedel böra höjas med 1,850,000 kronor. Någon ökning i slutsumman av lånemedlen torde emellertid ej av nu förevarande anledning bliva påkallad. I statsverkspropositionen har nämligen för en radiostation för trafik med Amerikas Förenta Stater i avbidan på ytterligare framställning beräknats dels å tilläggsstaten 2,000,000 kronor och dels för år 1922 likaledes 2,000,000 kronor. Enligt vad chefen för telegrafstyrelsen meddelat mig, har emellertid på grund av mellankommande omständigheter, varöver telegrafstyrelsen icke rått, trafiköverenskommelse med vederbörande i Amerika ännu icke kunnat träffas, på grund varav det å tilläggsstaten beräknade beloppet ej torde behöva för ändamålet tagas i anspråk. Till denna fråga återkommer jag vid ett senare tillfälle.

Vid bifall till det framlagda förslaget måste den inom postverkets ifrågavarande rörelse sysselsatta personalen beredas bostäder invid den nya arbetsplatsen. Medel härför behöva emellertid icke anvisas i förevarande ordning. Det antal bostäder, som generalpoststyrelsen ansett skola uppföras å ifrågavarande plats, har nämligen av styrelsen upptagits i en av styrelsen den 7 december 1920 framlagd plan för bostadsbyggande med anlåtande av den på postverket belöpande andelen av de anslag om tillhoppa 17,500,000 kronor, som av 1920 års riksdag anvisats till bostadshus åt tjänstemän vid de fyra kommunikationsverken. I en den 28 januari 1921 dagtecknad proposition, nr 53, har Kungl. Maj:t framlagt förslag om fördelningen och användningen av berörda anslag, vilket förslag i nu förevarande hänseende överensstämmer med den av generalpoststyrelsen upprättade planen.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Departements-
chefens
hemställan.

dels för inköp för postverkets räkning av vissa fastigheter i Lilla Alby* municipalsamhälle i Solna socken med därå uppförda byggnader ävensom för vissa ändringsarbeten å nämnda byggnader på tilläggsstat för år 1921 under utgifter för kapitalökning anvisa ett reservationsanslag av 1,850,000 kronor, att utgå av låne-medel;

dels ock, vid bifall härtill, besluta, att de i förslaget till nämnda tilläggsstat bland inkomsterna under rubriken »I. Fast upplåning» upptagna lånemedel skola höjas med 1,850,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

F. Wessberg.